

KRYGER, JOHAN FREDRIK

**Svar på den, af kongl. vetenskaps
academien, för sistledit år 1763, framstälde
frågan: hvad kan vara orsaken, at sådan
myckenhet svenskt folk årligen flytter ur
landet? Och genom hvilka författningar**

Stockholm
1764

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken. EOD erbjuder åtkomst till digitaliserade dokument enbart för personlig, icke-kommersiell användning. För annan användning vänligen kontakta biblioteket.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu>

Kryger, J. F.
vara
Ex. C

Sv. Sam.
Polit. eka
Utvandr.
(80)
1700 - 1829

SVAR

På den, af
KONGL. VETENSKAPS ACADEMIEN,
För siffledit år 1763, framstälde

FRÅGAN:

*Hvad kan vara orsaken, at sådan myc-
kenhet Svenskt folk ärligen flytter ur Lan-
det? Och genom hvilka författ-
ningar kan det bäst före-
kommas?*

Gifvit

Af

JOH. FRÉDRIC KRYGER,
Commiss. i Rikt. Ständers Manufactur Contoir,
och Kongl. Vet. Acad. Medlem.

STOCKHOLM,

Tryckt hos Direct. LARS SALVIUS, 1764.

Imprimatur.
N. v. OELREICH.

UTRDAG

Af Kongl. Vetenskaps Academiens
Dagbok, hällen d. 12 April, 1764.

Sedan, efter Kongl. Academiens anmodan, ätta af Dess Herrar Ledamöter igenomläsit och behörigen pröfvat de 28 Svar, hvilka blifvit insände öfver den af Kongl. Akademien, för sistledna år, upgifna Fråga: Hvad kan vara orsaken, at sådan myckenhet Svenskt Folk ärligen flyttar utur landet? och genom hvilka författningar kan det bäst förekommas? så afstemmade nu bemälte Herrar Ledamöter, hvar för sig, sitt yttrande, hvar af inhämtades, at de fläste af dem funnit Auctoren til Svaret, under Num. 13, med Valspråk:

Dulcis Amor Patriæ, sed vincit, dul-
cior illo,
Propria nostra Salus,

haf-

hafva så afhandlat detta vigtiga ämnet,
at han gjordt sig förtjänt til den utsatta
belöningen. Därefter och innan den med-
följande förseglade Sedelen blef öpnad,
upkom, under samtalet, något tvifvels-
mål, huru vida detta Svaret, i anseen-
de til sjelfva ämnets laggränhet, borde,
efter vanligheten, af Kongl. Academien
göras allmänt genom Trycket: och fant
Kongl. Akademien, för vissa omständig-
heter, betänkeligt, at därtill sitt bifall
gifva. Dock förklarades därjämte, at
detta beslut ej kunde ligga Auctoren i vä-
gen, om han ville för sin egen räkning
och efter föregången vanlig Censure, det-
ta arbete til Trycket befordra.

In fidem

PEHR WARGENTIN.

Företal.

Denna Skrifts så väl lyckeliga, som (i vist afseende) olyckeliga öde, är förut bekant: Jag vil här endast nämna följande: Kongl. Vetenskaps Academiens oväldighet har alltid försåkrat mig där om, at Hånnes beslut äro ojäfaktiga; och med samma öfvertygelse har jag emottagit det, hvilket Hon vid detta tillfället faststält. Det har ländt mig både til upmuntran och varning. Det för-ra i anseende därtill, at detta mitt Svar på den upgifne Frågan ej kunnat pröfvas, vara det bästa, ibland lå många andra, hvilka tillika inkommit, så fram icke et så viktigt ämne blifvit någorlunda utredt, och nyttiga fanningar däruti funnos; men det senare, emedan Kongl. Academiens nekade Censur bör bringa mig på den tankan, at sådana fel, antingen i tankar, eller skrif-sättet, emot min förmodan, blifvit däruti stående, hvilka ej, utan närmare granskning, kunde, med [Kongl. Academiens bifall], komma för det allmännas ögon.

Jag

Jag hade ock därför fast hos mig be-
slutit, at denna Skrift aldrig skulle slip-
pa utom mina pappers-gömor; men
tvänne orsaker hafva pålagt mig den
skyldigheten, at ändra min förelats.
Den *första* består däruti, at vid detta
tilfället handt det samma, som vanli-
gen sker, då något hinder, för hvad
orsaker det ock vara mä, göres uti
trycket af sådana Skrifter, til hvilka
det allmänna tror sig äga någon rättig-
het. Det minsta hindret upväcker
människornas nyfikenhet; denna öker
deras begärelse; och denna verkar en
otålighet, hvilken föllan, utan at för-
nöja deras åstundan, kan tilfreds-stäl-
las. De magraste tankar kunna, vid
et sådant tilfalle, ofta vinna et oför-
tjänt bifall; och det så länge, tils den
första håftrigheten saktat sig, och läm-
nat rum åt et sundare omdöme. Se-
dan jag blifvit bekant såsom Auctor til
detta Svaret; så hafva både kände och
och okände dageligen af mig begärt,
at få läsa detta beryktade papperet. Ju
mera deras antal växte, ju mindre kun-
de jag undgå beskyllningen, at vara o-

höflig, om jag därtil nekade; men ju större blef tillika svårigheten, at kunna förnöja allas begäran. Jag fick också höra, at afskrifter, ånskönt utom min vilja och vetskap, voro tagne: man försäkrade mig, at en och annan verkligen var sinnad, at draga förforg om tryckningen, och jag fruktade ej utan orsak, at densamma kunde blifva felaktig, eller få sådana tilläggningar, som voro mig obehageliga.

Härtill kom den *andra* orsaken, at det allmänna väntade något Svar på den af Kongl. Academien framstälde Frågan, och det så mycket säkrare, som det, i anseende til et hårtills vedertagit bruk och til tjelfva sakens natur, ville anses för en afgjord sak, at Kongl. Academien altid befordrade til trycket det Svaret, hvilket Hon hedrade med den utlofvade belöningen. Desutom är Frågan i sig tjelf så vigtig, at hon behöfver så mycket, som någon annan i vår allmänna hushållning, med grannligheten undersökas; så at sanningen må komma i ljuset, efterhand mera
ut-

utredas, och omsider verka en sådan
bättring, som hvar redelig Patriot önskar
och det meniga bästa fordrar. Dessa skäl
äro i sig själva så tydeliga, at många af
Mina Läsare torde hålla onödigt vara,
at jag därmed velat fylla et Företal,
til försvar för mitt omsider fattade
beslut, at låta Skriften blifva allmän.
Men andras tankefätt är til äfventyrs
häruti skiljaktigt: de torde uttyda
detta af mig tagne steg, för någon
kitslighet, egenkärlek, eller ock
envishet. Det sker ock därför endast
för deras skul, at jag söker gifva
skäl til et företagande, hvilket eljest
i sig själft är oskyldigt, om icke nyttigt:
för samma orsak skul har jag ock
bifogat et Utdrag af Kongl. Aca-
demiens Dagbok; på det den misstänkan
må förekommas, som skulle jag
häruti handlat emot et så vittert Sam-
hälles beslut.

Svaret är, ord ifrån ord, sådant,
som jag det til Kongl. Akademien in-
sändt; ty både min skyldighet och en
billig försigtighet hafva fordrat, at

sjelf ej däruti göra den minsta ändring;
och Herr Censorn har icke eller något
däruti funnit, som behöfde rättas.
Så ofullkomlig ock denna afhand-
ling må vara; så torde hon likväl å-
stadkomma den nyttan; at en af Riks-
kroppens farligaste sjukdomar blifver,
med större eftertanka och ömhet, än
hittills skedt, undersökt. Ty jag må-
ste bekänna, at de flåstes kallfinnighet
både vid denna och flera svårigheter,
som trycka vårt allmänna, och hin-
dra vår vålmåga, skulle vara mig obe-
gripelig; om jag ej visste, at en sjuk,
som inbillar sig vara frisk, atdrig lång-
tar efter läko-medel. Men blifver sjuk-
domen rätt känd; så lærer kärleken til
Fäderneslandet åter uplifvas, och inga
sanningar blifva mera smakeliga, än
sådana, som föreslå medel til bättring.
En sak måste jag likväl härvid årindra:
det torde hånda, at en och annan vän-
tar här en afhandling om vår så myc-
ket öfverklagade folkbrist. Men Kongl.
Academiens Fråga går endast ut på or-
sakerna til folkets utflyttning; därfö-
re borde ock Svaret ej sträcka sig ut-
om

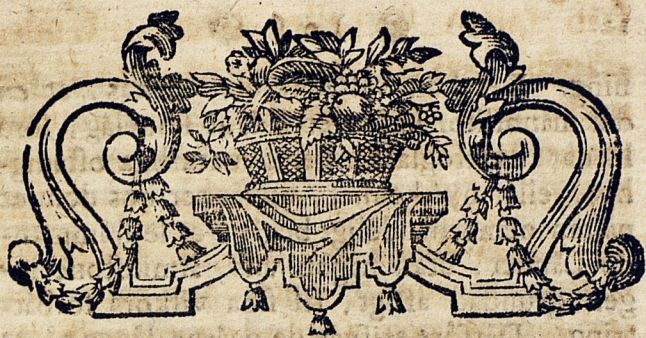
om detta ämnet. För öfrigt har jag äfvenväl sagt något om den saken, uti mitt för Kongl. Vetenskaps Academiens, vid Præsidiij nedläggande, år 1758 hållne Tal: *Om Folkbristens orsaker, verkan och hjelp.*

Som dessa tankar, hvilka jag här uppgifver, nu ej stå under Kongl. Academiens beskydd; så torde jag ock til äfventyrs få flere motfågelsor. Och det äro just dessa, som plåga åstadkomma den bästa uplysning; när kärlek til sanningen, och icke skriflyftnad, eller egen kärlek, äro deras drif-fjådrar. Så länge et rent nit för det allmänna styrer pännan; så löper sanningen ingen fara, hvarken at blifva undangömd, eller förmörkad genom orda-tråtor. Påminnelser, som flyta ur en så ren källa, äro mig alltid mera kärkomna, än et bifall utan grund, och utan full öfvertygelse om sanningen. Krig, som föras med pännan, eller med mordiska vapen, göra enahanda verkan, däruti, at minsta delen slipper däri-

från, utan får eller lyten. Under
Lagens beskydd är jag fri för de fe-
nare; och jag hoppas, at, genom
min egen varsamhet, och mitt fred-
älskande sinnelag, undvika de förra.
Men förnuftiga samtal, de måge ske
skrift-eller munteligen, åro mitt nö-
je; och de åro för mig nyttigast då,
når de med saktmodighet rätta mina
fel, öka min otillräckeliga insigt, och
upplysa sanningar, hållt sådana, som
gagna det meniga bästa. Kan detta
mitt ringa arbete, hvilket jag här
öfverlämnar til det allmännas om-
pröfvande, hafva samma verkan; så
vinner jag min önskan, och anser
mig rikeligen belönd för min möda.
Stockholm d. 24. Maji 1764.

Som

Som Sverige är et ibland de största Riken uti Europa; så är naturligt, at uti dels vidsträckta Landamären måste rönas en ganska stor skilnad, uti Climater, jordmomen, Folkets seder, inrättningar, näringar och rörelser, Städer och Lands-bygd imellan. Dessa orsaker kunna, hvar för sig, vara verkande til Folkets kvarblifvande eller utflyttning, i den ena Landsorten mer, än den andra. Men sådana låtskildta omständigheter kunna här ej andragas; då frågan är allmän om hela Riket. Jag är ock förlåkrad, at, om de allmänna orsakerna, hvilka förmå Folket, til at söka et främmande hemvist, blifva tydeligen ådaga lagde; det lårer finnas, at de allenast åro mera verkande uti de Landsorter, som måst utblottas at sina Inbyggare, eller ock flere af bemålte allmänna orsaker därstädes sammanstötta, til befordrande af deras utflyttning.

ning. Det kan väl icke eller nekas, at en del människor hafva et sådant sinnelag, som liknar flyttfoglars; deras naturliga ostadighet, eller nyfikenhet, upväcker hos dem et nästan oemotståndeligt begär, at se främmande Länder, utan någon viss, åtminstone ingen grundad affigt, til sina vilkors förbättring. Därföre trifvas de ogärna länge på et ställe, och vända fallan igen at vandra, förr än deras tiltagande ålder fäster dem vid en stadigare lefnadsart. Men som denna sjukkan allenast faller här och där på någon enda människa; så kan den samma icke eller här särskildt betraktas, då Frågan är om orsakerna til de stora årliga utflyttningar, hvaraf Riket har en ganska märkelig känning. Således vil jag i allmänhet yttra mina tankar öfver den upgifna Frågan, och handla

1:o *Om orsakerna til Folkets utflyttning ur Sverige.* Det är en vedertagen sats, at hos människorna i gemen finnes en böjelse, at ållka sitt Fädernesland: man kan icke eller neka, at sanningen däraf styrkes genom årfarenheten. Men man torde likväl fara vilse, då man inbillar sig, at denna goda egenkapen är människorna medfödd: ty när saken rätt undersöktes; så kan utan tvårighet finnas, at det äro snarare Moraliska, än Physiska orsaker, som åstadkomma denna verkan. Människorna äro af naturen benägna til samhällighet: ju närmare de bo tillfamma; ju

ju längre de omgås med hvarandra; ju större och ju flere vänskaps-prof och välgärningar de af hvarandra njuta: ju fastare knytes samhälls-bandet dem imellan. De hysa et besynnerligt förtroende til dem, med hvilka de omgås ifrån barndomen: Huset, byen, staden i hvilken de blifvit födde och upfostrade, eller tilbragt flere år af deras lefnads tid, år dem kårast; ty de hafva en nöjsam äminnelse af alla händelser, förändringar, lyckans omkiften, hvilka sig därstädes med dem tildragit. Vid hvart steg, de gå inom denna omkretsen, blifver deras minne sysselsatt med nya tankar öfver den framflutna tiden: Föräldrar, slägt, vänner, både de som ännu lefva och redan afömnat, äro alltid för deras ögon; de tycka sig hvarje gång å nyo smaka de nöjen, hvilka de långt förut njutit i deras omgånge. De sätta största värdet på de seder, lagar, inrättningar, Regerings-lätt och lefnadsart, vid hvilka de blifvit vane ifrån barndomen: det faller dem svårt, at finna smak för förändringar i dessa omständigheter; ja, detta går så långt, at mycken tid och eftertanka fordras, och många falska inbillningar måste öfvervinnas, innan man kan tycka mer om det, som verkligen är bättre och förnuftigare i andra länder. När alla dessa omständigheter läggas tilsamman; så följer däraf otvungit, at en förnuftig människa ej annat kan, än älska sitt Fädernesland. Därföre kunna inga andra, än ganiska drifvande orsaker,

ker, förmå någon, til mogna år kommen människa, at flytta därifrån. Hon måste göra våld på sig sjelf, om hon skal slita sig lös ifrån så många band, som vilja hålla hånna kvar, och hvilka hon, fast ofta under mycken vedermoda, så många år med nöje burit. At på en gång öfvergifva slägt, vänner, hemvist och en antagen lefuads-art: at uti et främmande land löka årlättning för alla dessa, dels verkliga, dels inbillade förmoner: at vänja sig vid et annat luftstrek, annan matlagning, andra seder; och med et ord: at på vist lätt ombyta sin natur, det kan aldrig ske med glad hjärta; utan en verkelig nöd måste därtill vara vållande. Til at ytterligare bevisa det, som här är sagt, behöfver man allenast gifva akt på de Folkslagen, hvilka bo långt up under Norra Polen, eller uti de hetaste länder, under och när intil Linien. Som alla extrema uti Naturen gemenligen förorsaka en obehagelig känning; så skulle man också tro, at sådana människor, då de flyttades til et blidare och tempererat luftstrek, sådant, som håller medelmåttet imellan en alt förstrång köld och värma, och til sådana länder, där flera bekvämligheter och större vällesnad äro til fångs, torde gärna vara nögde, at byta hemvist. Men alla försök, som blifvit gjorde med Grönländare, eller Esquimeaux uti Norra America, hafva visat vederspelet: dessa människor hafva aldrig kunnat öfvertalas, at trifvas i andra Länder, och öfvergifva sitt Fädernesland.

land. Om man betraktar en Neger uti sitt Fädernesland; så skulle man föreställa sig, at intet uslare kreatur på Jord-klotet, än han, kunde gifvas. Folkslagen omkring Niger-strömen lefva ständigt uti oenighet: de föra barbariska krig emot hvarandra; en öfvervunnen fiende blifver antingen på et grufveligt sätt at daga tagen, eller ock nyttjad til träl, under den omänskligaste medfart. Dessa blifva då sålde åt Europeerne, och vinsten lockar Inbyggarna därstädes, at fortlätta en sådan oförnuftig handel, genom hvad vägar de kunna åstadkomma. Detta går så långt, at männenne sälja sina Hustrur, Föräldrar sina Barn, den ena Brodern och Släktingen den andra, o. s. v. Man borde ju tycka, at dessa röfvarer-kulor och vildjurs-nåsten skulle med glädje öfvergifvas, och at föreställningen om en ny trälldom ej kunde däruti vara hinderlig: ty det är eljest människors art, at, då et närvarande ondt trycker dem, de gärna byta det mot et annat, som ännu är frånvarande, och om hvilket betkaffenhet de då ej hatva någon liflig föreställning. Men alla Rese-beskrifningar stämma däruti öfverens, at dessa uslingar, med otrolig möda, bringas därifrån och öfver til America: ja at, oaktadt all möjelig tillsyn, likväl många dö på vägen, dels af idel bedröfvelse, dels genom tjeltinord. Så långt går kärleken til Fäderneslandet, hos sjelfva Barbararne! Och ekhuruväl Europeerne, hvilka äro mera höfsade, ofta för mindre orsaker ikul

Ikul öfvergifva sitt Fädernesland; så följer dock af allt det, som sagt är, otvungit, at intet annat, än nöden, kan bringa dem til et sådant beslut.

Grunden och källan til alla förmoner, hvilka människorna njuta i Borgerliga Samhällen, är en *lagbunden Frihet*; ju mera den är inkränkt, ju större anledning gifves til Folkets utflyttning. Människorna voro väl aldrig friare, än då de ännu lefde utom Samhället; men denna friheten blef för dem, just därför, at hon var laglös, den tyngsta börd; ty blotta Naturens Lag var altför svag, at hindra våldsverkan, och hålla människornas obändiga begärelser i tygelen. Detta förmådde dem, at flytta tilfammen i borgerliga Samhällen, och at komma öfverens om vissa Borgerliga Lagar, grundade på den naturliga. Således tyckes det vara en afgjord sanning, at människans välfärd ej kan byggas, utan en frihet, som är lagbunden. Hänses naturliga begär, at lefva i frihet, har icke uphört, då hon begifvit sig uti et borgerligt Samhälle; hon kan icke eller vara lyckelig, utan en fullkomlig frihet i allt det, som ej strider emot Samhälls-bandet: det är fast mera just denna friheten, til hvilkens bibehållande och försvar, hon begifvit sig i Samhället. Dessa allmänna sätter torde, vid detta tillfälle, utan närmare bevis, kunna antagas: dock böra de här nämnas, emedan de lägga grunden til det,
som

som vidare skal fågas. Människans välfärd är tväggehanda: andelig och lekamlig: at vinna dessa, därtill bör hon åga fullkomlig frihet. Således gifves en borgerlig frihet, hvilken, långt ifrån at strida emot Samhålls-lagarne, snarare är sjelfva grundvalen, på hvilken de måste byggas. Ju mindre hinder ligga i vägen för denna frihetens utöfvande; ju lyckeligare äro människorna i Samhället. De måste ock därför, när alt annat är lika, vara lyckeligare under fria, än envälds Regeringar. Jag säger: *när alt annat är lika*; ty det kan vara möjligt, at, ånkönt Friheten är stadgad i Regerings-lagarne, likväl uti Borgerliga lagarne, eller deras verkställighet, kunna finnas sådana felaktigheter, som strida emot den sanktyldiga friheten, utom hvilken människorna ej kunna vara lyckeliga, och därför ofta tvingas, at öfvergifva sitt Fädernesland. Samvets-friheten är den ömaste af alla: blifver den kränkt; så förmår ofta den största borgerliga friheten, i alla andra mål, ej hindra Folkets utflyttning. I Sverige kan orsaken därtill ej ledas ur denna källan; ty ånkönt här ej gifves en sådan oinkränkt Religions-frihet, som uti en del andra länder; så hindras dock ingen Svensk, at utöfva den Gudsdyrkan, uti hvilken han blifvit ifrån barndomen undervist, och som hos oss är antingen härskande, eller tillåten. Intet tvång ligger här i vägen, för den andeliga välfärdens byggande: men om den lekamliga kan med

samma lätthet, som annorstädes, vinnas; det förtjänar närmare underlökning. Människors välfärd i borgerliga Samhällen beror på goda lagar, och deras verkställighet utan mannamon: därför, då folket hos oss hopetals flyttar ur landet; så måste det härröra af några hinder i deras timeliga välfärd. Orsaken därtill bör nödvändigt lökas, antingen i Lagstiftningen, eller Lagskipningen, eller i båda tillika. Däruti kunna märkeliga fel upkomma, vid de bästa Grundlagarne; ja, ofta under den bästa välmening. Vid *Borgerliga Lagars stiftande* bör alltid gifvas akt på hela samhällets bästa: ty eljest händer ofta, at lagar göras, hvilka väl lynas främja et visst ändamål; men likafullt skada hela samhället, äfven som den bäst imidde länken ofta kan vara sådan, at han ej passar til kedjan. Därföre fordras til Lagstiftningen den grundeligaste kunskap om hela samhällets belågenhet, til alla dess delar, och om dessas sammanhang sig imellan; så at ingen lag må göras, eller tillätas hafva bestånd, hvilken ej befordrar samhällets meniga bästa, så mycket, som en eller flere dess delar. Den Lagstiftande Magten i Sverige är hos Rikens Höglof. Ständer: Dessa väljas af Rikets menighet; häraf följer, at hela Nationen bör vara kunnog om Rikets tillstånd. En sådan uplysning kan ej vinnas annorlunda, än genom Ikrif-och tryck-friheten: blifver denna med ömhet vårdad; så kan Nationen ej vara okunnog om sitt eget bästa. Det är ej under-

derligt, at hos et Folk, där sunda hushålls-
tankar, allenast för några få år sedan, börjat
påtankas, årikilliga felaktiga lagar och anstal-
ter ännu äro bibehållne, hvilka, ånikönt i
den bästa välmening gjorde, likväl lägga be-
tydande hinder i vägen för Rikets välmåga.
Våra Riksdagar vittna nogsammt därom, med
hvad ömhet Riktens Höglofl. Ständer varit
ömtänkte på felaktiga anstalters och inrättning-
ars förbättring, alt som dessa hunnit upptäc-
kas. De anstalter, som i synnerhet varit väl-
lande til människors utflytning, äro de, som
inkränkt deras frihet, at, genom löfliga nå-
ringar, vinna lifsupphålle för sig och de si-
na. Tvång vid Hemmans bruk och vid an-
dra löfliga näringar, samt vid tjänstehjons-
stadgan; hafva förmått mången, at håldre öf-
vergifva sitt Fädernesland, än såsom lösdrif-
vare vara förfallen til krigstjänst, eller tvun-
gen til en annan lefnads-art, än den, som
passat sig för hans böjelse och omständigheter.
Det har ej varit tillåtit, eller för den orediga
blanningen ikul af skog och mark, möjligt,
at klyfva sina hemman i många små delar,
och därigenom öka åboernas antal: at inrätta
nya torp på vissa ställen: at upfatta backstu-
gor, eller vara inhyses-hjon hos andra. Där-
igenom har ej allenast mycken arbetshjelp
saknats vid landtbruket, och lagliga gifter-
mål blifvit hindrade; utan det har jämväl haft
den nödvändiga påföljden, at många männi-
skor, som på det sättet varit husvilla, och

stätt i fruktan för något för dem obehageligt öde, måst fara öfver gränsten til andra länder. Åtkilliga mogna Författningar äro väl i de senare åren gjorde, til sådana oredors afkaffande: men dels hafva de ännu icke öfveralt kommit til verkställighet; dels läggas af okunnighet många hinder i vägen, hvilket gör, at verkan på åtkilliga ställen är ännu enahanda, så länge den verkande orsaken ej blifvit afkaffad. Så mycken hjelp Rikets hushållning väntar af goda lagar; så nödig är därjämte en *oväldig lagskipning*. Jag ikulle öfverikrida mina gränser, om jag ville närmare inlåta mig i denna saken. Men så mycket bör jag låga, at fel däruti äro äfven så vådeliga, och äfven så mycket vållande til Folkets utflyttning, som felaktiga Författningar: och det förtjänar därför såkert vederbörandes underfökning och rättelse, när sådana finnas,

Utom felaktiga lagar, kunna ofta *naturliga olyckor*, eller, genom människors åtgärd, upkomne oredor och iritade oseder, hindra folket, under de friaste Regeringar, at smaka frukten af en rätt borgerlig frihet. Och om sådant ej blifver, så fort görligt är, genom lag rättat; så måste många löka et främmande hemvist. *Den öfverflödiga brännens bränningen* allena, har ej allenast försvagat människornas hellsa och förkärnt deras lif; utan ock kört dem, tusendetals utur Riket. Ty så mycken spannemål, som därigenom

nom blifvit förflöft, har saknats i brödfödan: bristen har åstadkommit dyrhet, och denna har tvungit många, at uti andra länder söka deras nödtorftiga bärgning, då de ej mågtat sig den samma förvärfva här i landet, genom sina händers arbete. I allmänhet kan man säga, at alt det, som är hinderligt för Folkets välmåga; kan jämväl blifva en verkande orsak til utflyttningar. Hit räknar jag förnämligast: *Bristen och dyrheten på nödtorfts varor.* Hvar människas åstundan är, at göra sin lefnad så till och beqvämlig, som efter händes stånd och vilkor är möjligt; hon vil ej allenast sjelf hafva tillräckeligt lifs-uppehälle; utan ock förvärfva så mycket, at hon kan bygga hjonelag, och ikaffa föda och kläder, jämte flera beqvämigheter, at Hustru och Barn. Ju lättare och säkrare hon vinner dessa ändamål; ju lyckeligare tror hon sig vara: hvaremot händes lefnad blifver tung och besvärlig, i samma mon, som hon saknar utvägar, at årnå sin åstundan. Det lärer ej falla svårt, at häruti finna en af hufvud-orsakerna til Folkets utflyttning. Bristen och dyrheten på nödtorfts-varor har hos oss uppkommit af åtskilliga orsaker. Til spannemåls bristen hjälper väl mycket, som förut tagt är, en flöfande brånvins bränning; men så kan icke eller nekas, at den allmänna hushållningens vanhåfd är i sig sjelf nog tillräckelig, at åstadkomma brist och dyrhet både på denna och andre åteliga varor. Et billigt och jämt

pris på dessa varor kan ej vinnas annorlunda, än genom en vig afättning; lå at, å den ena sidan. Landtmannen får tillräckelig upmuntran för sin möda och kostnad, och å den andra, köpmannen skäligen vinst för sina utlagde penningar, hvilken förmår honom, at ständigt hålla lager på sådana varor. Och som, vid en öm nog årsväxt, det ofta händer, at samma varor ej finna tillräckelig afättning inom Riket, och genom långt liggande måste fördärfvas; lå bör utkeppningen däråf ej allenast blifva tillåten, utan ock upmuntrad. Med et ord: En fri handel är själen af rörelsen, Städer och Landsbygd imellan: Bevis därtill äro öfverflödiga at tilgå; men måste här, til vidlöfthets undvikande, förbigås. Gör man nu tillämpningen på Sverige; lå rönas här sådana naturliga hinder, hvilka göra denna rörelsen ganska svår, och på vissa ställen, tils vidare omöjelig. Folkbristen hindrar landets upodling och Städernas förbättring: däråf upkommer en oreda uti nåringarne, hvilken tvärligen, utan en en större folk-nummer, kan hjelpas. Vi hafve väl öfver hundra Städer til namnet; men ibland dem knapt en tiendedel til gagnet. Deras invånare sysselsättas med samma nåringar, som Landtmannen; hvar emot denne måste, för nöd skul, sjelf slögda til husbehof, ja, ibland til affalu. Däråf uphörer rörelsen dem imellan: ty dels behöfva Städerne icke Landtmannens varor; dels kunna deras oförmögne Borgare icke göra däråf

nå-

någon större uphandling, för at därmed förse de ställen, som lida brist. At här och där, uti de smärre Städer, någon Monopolist drifver en sådan handel; det bätar föga landtmannen, och förekommer hvarken brist eller dyrhet på landtmanna-varor, i anseende til hela Riket. Landtmannens flit och möda måste då endast stanna däruti, at ikaffa sig sjelf nöd- torftig bärning: denna får han vid öm nog års- växt öfverflödigt; och uti misväxt år åter så litet, at han knapt kan uppehålla lifvet. Somliga Landsorter däremot hafva ringa åkerbruk, och måste därför förses, med allahanda nöd- torfts varor, ifrån de få större Städer. Men dessa äro ofta så långt aflägne ifrån sådes- orter- ne, at tillförflen blifver altför besvärlig och kostsam; i synnerhet, om denna ej lättas genom segelfarten. Finland allena skulle til en stor del afhjelpa bristen på nödtorfts-varor, om dessa kunde, med större vighet och mindre kostnad, föras til sjö hamnarne, ifrån de långst aflägna ställen. Utom alt detta är handels-rörelsen i allmänhet hos oss ännu så oredig, at Spannemålen, med andra victualie- perledlar, hårtills ej blifvit någon rätt köp- manna-vara, icke en gång i de störste städer- ne; hvilken sak, at vidare utföra, skulle dra- ga mig för långt ifrån mitt ämne. Imidlertid synes ej vara svårt, at finna, hvad för en verkan et sådant förhållande imellan Städer och landsbygd, och den där af följande ojä- mna rörelsen, åstadkommer i anseende til mat-

varors pris och tilgång. Vanpris och dyrhet stå uti en ständig omväxling: vissa landsorter kunna ofta hafva öfverflöd; men andra lida brist på det nödvändigaste; landtbruket måste vanlösas, så länge både händer och upmuntran fattas för idkare. Därpå upkomma både brist och dyrhet på mat-varor; därpå åter dryga arbetslöner, och därpå dyrhet på allt annat, som fordras til våra behof. Och som många Rikets inbyggare, uti en sådan belägenhet, ej kunna vinna nödortstig bårkning; så måste de flytta til andra länder.

Hårtill har, i de senare åren, kommit en annan omständighet, hvilken utan tvifvel mer, än allt annat, drifvit Folket ur Riket; jag menar: *Sedel-myntets myckenhet*. På det jag här ej må råka i en alltför stor vidlöftighet; så återoppar jag mig Herr Inspektoren RUNNEBERGS Tal för Kongl. Vetenskaps Akademien: *Om varors värden*, tillika med hans sedermera genom trycket utgifne: *Tänkar om penningars värden*. Ty i dessa både afhandlingarne är på et ganska öfvertygeligt sätt bevisat, at, då penninge-stocken blifver ökad öfver Folk-och varu-mängden, i jämförelse emot förre tiderne, och emot andra Riken; så måste varorna blifva dyra. Jag vil allenast med få ord nämna, hvad för en verkan denna hastiga tilökning af penninge-stocken, öfver Folk-och varu-mängden, gjort i Sverige. Det har ej stannat därvid, at alla varor stigit i priset

fer, efter dalertalet; utan det har ock händt, at en *skadelig yppighet tagit öfverhand*. Ty som en del Rikets underfåtare haft lättare tillgång, än andra, at få penningar; så har däråf upkommit en ganika ojämn delning af Rörelse-capitalen. De förmögnare hafva då lagt sina öfverflödiga penningar uti yppighets-varor, hvilka dels måste hämtas utifrån; dels blifvit tilverkade inom Riket. Det senare hade dock ej blifvit så skadeligt, hållt som Städerna därigenom kommit til större rörelse, om icke Sedelstocken likafullt årligen tiltagit, och tillika med honom, yppigheten och all tings dyrhet. Det har ej varit möjligt, at yppigheten kunnat stanna hos de förmögnare allena; de mindre förmögna af lika, eller ock högre stånd, hafva följt dessas exempel, til dess yppigheten blifvit allmän, så långt hvar och ens vilkor, eller åtkomst til penningar, kunnat räcka. I samma mon yppigheten tiltagit; i samma mon hafva hvar och ens behof blifvit större och flere. Nu, som et visst gifvit antal människor ej kan åstadkomma en större myckenhet varor, än den, som svarar emot samma antal; så hafva både Städernas och Landsbygdens invånare måst ikaffa sig sina tilökte behof, genom förfälningen at et lika quantum varor; det år: varorna hafva stigit i priset. Sedelstockens årliga tilökning har ej allenast, naturligt vis, måst förorsaka Växel-coursens stegring; utan ock öpnat vägen för växel-rytteriet, hvilket, vid coursens stän-

diga stigande, ofra måst nyttjas, som det endaste hjelpe-medlet, til egen råddning. Påföljden däraf har varit, at största delen af våra utkeppade varor åtgått, til utlåningars Provision, för lemnad credit uti växel-rörelsen; hvaraf åter ej annat kunnat följa, ån undervigt i Handelen, och alla in-och utländska varors omätteliga dyrhet. Alla dessa sammanstötande orsaker hafva nödvändigt måst verka folkets utflyttning, långt öfver förra vanligheten. Arbetslönerne hafva väl måst stegas, både vid Fabriker och Handtverkerierna; men hos minsta delen har det kunnat ike så långt, at den fattiga hand-arbetaren haft sin nödtorftiga bärning. Dessutom hafva Städernas tilverkningar efterhand blifvit mindre, dels genom förbudna utländska varors lönliga införsel och förfälgning; dels därigenom, at många mindre förmögne inbyggare varit tvungne, at minska sina behöf. Alt detta har varit vållande til många arbetares lyslöshet; hvilka då blifvit nödsakade, at taga sin tilflykt til andra länder. Härtil må med ikål läggas den omständigheten, at *beijänningens antal* uti alla hus tiltagit, tillika med yppigheten. Desse hafva ej allenast blifvit dragne ifrån näringarne; utan ock til en stor del begifvit sig utrikes, dels af ostadighet, dels til sina vilkors förbättring. Landtbruket har däraf haft den drygaste känning; emedan den arbetande hopen därstädes blifvit ärligen mindre, dels, til at årlätra afgangen i Städerna; dels

dels därigenom, at den omätteliga dyrheten förlätt många uti yttersta elände, hvilka, til en stor del, flyttat öfver gränsen, för at vinna tillräckeligare lifs-upphålle. Det är naturligt, at detta onda måste uti en ständig progression tiltaga, så länge penninge-stocken står i et så ojämt förhållande emot Folk- och varumängden: ty ju mera arbetarne på landet, genom ofvannämde orsaker, minskas; ju mindre blifver tilgången på nödtorfs-varor; ju större deras dyrhet; ju itörre folkets ufelhet, och ju talrikare blifva utflyttningarne til främmande länder. Dyrheten, i synnerhet på nödtorfs-varor, har desutom den verkan, at männikorna måste, för den knappa utkomsten skul, lefva i ogift stånd: och som dessa kunna utan svårighet ändra sitt hemvist; så måste ock denna omständigheten göra folkets utflyttningar både vigare och talrikare.

Detta onda kan äfvenväl upkomma: *af alt för stora pålagor och deras olika delning.* Det är en allmän regel, at den, som har minsta förtjänsten, bör betala de minsta utkylder, och i synnerhet, at den fattiga och arbetande menigheten ej må för mycket därmed betungas. Det är förut bevist, at den allmänna dyrheten är vållande, at en stor del af den arbetande hopen ej finner sin nödtorftiga bårkning inom Riket: i följe där af skulle samma pålagor, som för tjugu år sedan blefvo betalte, nu verkeligen blifva för nåringarnes idka-

kare och arbetare mera kånbara, ån den tiden. Men som Stats-verkets behof blifvit större; så hafva ock pålagorna ej kunna minskas, utan måst fast mera tilõkas. Dåremot har den nårande hopen blifvit årligen mindre; hvaraf följer, at dessa tilõkte pålagor måst erläggas af et mindre antal inbyggåre. Om dessa pålagor förnåmligast träffat förbrukare af yppighets varorna; så hade ingen så skadelig verkan dåraf kunnat följa. Men, som dessa åro få til antalet, emot den õfriga menigheten; så måste nõdvåndigt den arbetande hopen hafva den drygaste kånningen af pålagorna, i synnerhet, som denna åfvenvål, i sitt mått, blifvit belmittad af yppigheten. Det torde ock förtjåna vederbõrandes noga underlõkning, om icke vissa pålagor åro efter deras natur lådana, at de måste trycka nåringarne, qvåtva flit och idoghet, samt hindra folkõkningen; ånkõnt vår allmåna hushållning för õfrigt vore i båttere skick. Sanningen dåraf lærer inaråst utrõnas, då man noga gifver akt på Grånse-Provincerne, samt Folkets nåringar och lefnadsart dårstådes; och dårmed jämfõrer tilståndet och Hushållningen uti de nåst dårintil belågne fråmmande lånder, och hvilka kronoutkylder dår blifva årlagde: hvaraf då tydeligen lærer skõnjas, af hvad orsak våre medbrõder i bemålte Provincer åro så mycket hogade, at föråndra sitt hemvist. En dylik underlõkning torde ock utvisa, at ej allenåst vissa rå åmnen til slõgde-tilverkningar, utan ock en del

del åteliga varor, åro med altför dryga afgifter belagde; hvilka då aldramåst trycka handarbetaren, göra hans utkomst knapp och besvärlig, samt föranlåta honom, at öfvergifva Fäderneslandet. Jag vet väl, at det vil hållas för en sund Politik, at besvara nödtorstvarorna med stora afgifter: ty man håller före, at sådant förtager lättja och upväcker idoghet, hvilket man söker styrka med andra Länders exempel. Men tillämpningen iker, i min tanka, altför illa på et folk-och näringslöst land, där communicationen imellan Städer och landsbygd är ganska besvärlig, och aflåtningen trög både in-och utrikes: den minsta eftertanka lærer finna, hvad denna tydeliga skilnaden måste göra för en olik verkan. Imedlertid nekar jag icke, at afgifter, som läggas på varor, åro minst kånbara; allenast de få inrättas, at yppighets varor betala måst; därnåst de, som förbrukas til en medelmåttig vällefnad; och sist de, som åro oundbårliga til lifs-uppehållet. Om denna delningen iker på et försigtigt lått; få kunna näringarne därvid ej lida: ty afgiften rättar sig då efter hvar och ens inkomst och förtäring, ock iker så oförmårkt, at den blifver mindre kånbar. Deremot, som alla personella utskylder måste på en gång betalas; få blifver och kånningen däråf svårare. Och om delningen då är sådan, at den faller drygast på närings-ickare; få år denna omständigheten alena tillräckelig, at drifva folket ur landet.

För

För öfrigt förtjänar at härvid läsas *Herr Directeuren RUNNEBERGS tankar; om et rätt Kammar-och Skattdläggnings-verk.*

Nåringarnes ojämna delning torde icke eller vara ibland de minsta orsakerna, til Folkhopens minskande, genom årliga utflyttningar. Nåringarna böra lämpas efter Folkets antal, ikickelighet och böjelse; samt efter orternes läge, och tilverkningarnes aflättning, både in-och utrikes. Sker icke detta; så måste där af upkomma ej allenast nåringarnes oreda, hvilkens frukt är klåperi och brist, eller trög aflättning på varor; utan ock, at på många ställen blifva för många närings-idkare, och åter på andra för litet nåringar. Detta är då vållande, at en del människor sakna det aldranödvändigaste til livets bärgning; och därför måste begifva sig til främmande länder. Låt så vara, at taken skulle sätta sig sjelf i ikick i folkrika länder, och där nåringar och rörelser äro uti et blomstrande tillstånd; så lærer dock säkert en försigtig granskning af folk och nåringar behöfvas, uti de länder, som först ikola uprättas utur sitt ödesmål. Jag tror mig icke fela, då jag säger, at nåringarnes olika delning och oreda hos oss varit, och ännu är, en medverkande orsak til folkets utflyttning. Det har utan tvifvel varit en ganska förouftig anstalt, då Fabriker blefvo inrättade: ty det var nödigt ej allenast därför, at våra export-varor ej

voro tillräckliga, at betala urlänningens flög-
 de-tilverkningar, som fordrades, til at fylla
 vårt verkliga eller inbillade behof; utan ock
 därför, at våra näringslösa Städer behöfde
 hjälpas; lå väl til deras egen, som Lands-
 bygdens båttrad. Det torde icke eller kunna
 påstås, at våra Städer hafva ännu för många
 inbyggare, i jämförelle emot Landsbygden:
 tvärtom kan det antagas för afgjort, at de be-
 höfva långt flere, om de ikola göra gagn för
 namnet. Men det som verkligen hindrar,
 at de ej förkofrat sig lå mycket, uti nåringar
 och röreller, som af anstalterne kunnat väntas;
 der består, utom andra orsaker, förnäm-
 ligast däruti, at icke, tillika med Stads-nä-
 ringars båttring, genom handaslögder, en sta-
 dig grundval blifvit lagd til Landtbrukets up-
 hjelpande. Ty der är efter sakens natur o-
 möjligt, at den allmänna hushållningen kan,
 uti et Folk- och näringslöst land, styckevis
 hjälpas: Rikets vålmåga beror hufvudsakeli-
 gen därpå, at städer och landsbygd räcka
 hvarandra handen, til inbördes förkofran;
 och därför måste anstalterne jämt följas åt,
 til dessa båda hufvud näringars förbåttring. Det
 är bekant, at i Städerne de dödas antal van-
 ligen är större än de föddas: denna årliga af-
 gången kan icke annorlunda årlättas, än an-
 tingen genom urlänningars, eller Landmanna-
 barnens, inflyttning til Städerne. Man nekar
 väl icke, at våra Fabriker, til en stor del,
 blifvit drifne af främmande arbetare, hvilka
 tid

tid efter annan äro införkrifne; men det kan därjämte icke bestridas, at många sådana arbetare äro tagne af landmannens barn. När alt annat är lika, så kan detta ej anses för något fel i den allmänna hushållningen: ty uti alla Riken i världen måste Städernes afgång på människor, til någon del, årlättas af landsbygden. Men då böra ock alla möjliga anstalter vara gjorde til folkets lagliga ökning på landet; emedan eljest Städernes näringar byggas på landtbrukets kostnad, hvilket fluteligen har ingen annan verkan, än at bägge blifva ohulpne. Så har händt hos oss: Städerna hafva dragit til sig folk ifrån landet, til någon del, at fylla arbetarnes antal vid slögderne; men ändå mera til en öfverflödigg be-
tjåning, som dageligen växer, tillika med yppigheten. Ingen årfåttning har Landmannen därför kunnat få; så länge folkets tilväxt därstädes blifvit hindrad, genom så många fel och svårigheter för lagliga giftermål, som förut äro omtalte. Påfölgden har varit, at, ånkönt Städernas näringar här och där blifvit bättrade, landtbruket likväl snarare af-än tiltagit. Ty at några förmögne Landhushållare börjat med en bättre upodling; det har ej gjort någon verkan på hela vårt allmänna; hälst sådant ej kunnat ike, utan tilhjelp af flere arbetare, hvilka då åter blifvit saknade hos de mindre förmögne; hvarförutan ej på något sätt kan bevisas, at sådant det minsta bidragit til folkets ökning på landet. Så många
ga

ga arbetare Landtmannen mistat, utan någon däremot svarande årlåtning; så mycket har arbetshjelpen på landsbygden blifvit mindre: hvaraf följer, at den knappa utkomsten har förmått somlige, at begifva sig öfver gränsen. Därtill kommer, at våra handslögder måst ständigt täfla emot Lurendrågerierna; at kärleken för dem mera af-ån tiltagit; at et altför ojämnt pris på nödrorfts-varor och arbetslöner; gjort tilverkningarnes afåtning osäker; at anstalterne sjelfva, til en stor del, hindrat deras tilväxt; m. m. Med et ord: dessa näringar hafva alltid varit vacklande, hvilket haft den påföljden, at de ömsom til-och ömsom aftagit. När det senare skedd; så hafva många arbetare blifvit förfärdade, hvaraf en del fallit staten til last, men största delen flyttat til andra länder. Och så snart åter större efterfrågan blifvit på inrikes tilverkningar; så hafva flere slögde arbetare måst antagas, hvilka då til någon del blifvit dragne ifrån landbruket, och, när åter et nytt trångmål upkommit, gått samma väg, som de förre. Det vore dock en förvänd slutsats, om någon af det, som här sagt är, ville draga den meningen, at Fabrikernes ödeläggning ikulle bidra- ga til landbrukets uphjelpande: at vederlägga detta, det vore både för vidlyftigt och utom mitt ämne denna gången. Det kan vara nog sagt, at landsbygden ej kan hjälpas, utan at tillika hjälpa Städerna, och så tvärtom; men som denna hjälpen hos oss skedd stycke-

vis; så har folk-nummern därigenom suarare blifvit minskad, ån tilökt. Och äfven det samma ikulle följa, om man nu ville vända om faken, och endast uphjelpa Landtbruket; men förqväfva Städernas nåringar, eller öfverlämna dem åt sitt eget öde. Nåringarnes olika delning har jämväl på flere sätt hos oss varit vållande til folkets utflyttning, til ex. då flere idkare uti en och samma nåring blifvit tillätne, ån at alla kunnat hafva nödortfigt bårkning. Det vore onaturligt, i synnerhet uti et så folk-och nåringsslöft land, at de människor, som ej kunna vinna födan vid den handaslögden. de hafva lårt, ville, eller (uti vårt nu varande tilstånd) kunde vidtaga en annan nåring: ty det faller utan tvifvel lättare, at uti et främmande land idka en konst, den man förstår; ån uti sitt eget välja et nåringsfång, hvilkets inrättning och handlag man aldrig lårt, och ej utan ny möda och tidspil-lan kan låra. Vår bårghandtering, hvilken i de senare åren så mycket blifvit utvidgad, har icke eller kunnat komma i det tilstånd, den nu befinnes, utan på landtbrukets kostnad: ty största delen af det tilökte antal bruksarbetare är tagit ifrån landet. Det är denna gången icke min sak, at undersöka, om Riket därvid mera vunnit, ån om samma arbetare blifvit nyttjade til jordens upodling; men så mycket torde med säkerhet kunna fågas, at sådant åstadkommit en däremot svarande brist på Landmanna-varor, och at denna bristen åter

ter verkat på en del människors nödtorftiga bårkning, och följkatteligen på deras utflyttning.

Sluteligen vil jag i allmänhet ännu erind-
 dra, *at alt det, som minskar folk-nummern,*
eller drager arbetare ifrån näringarne, blif-
ver, genom en naturlig påföljd, tillika en
verkande orsak til folkets utflyttning; hvil-
 ken alltid måste tiltaga, i samma mon, som
 den närande hopen blifver mindre. Ty et
 visst gifvit antal arbetare, åftadkommer en
 viss myckenhet varor, när alt annat är lika:
 därföré måste ock varu-mängden minskas i sam-
 ma mon, som folkhopen. Ju mera denna
 aftager; ju mindre blifver rörelsen, det vare
 sig i Städer eller å landet. Ju mindre varu-
 mängden och rörelsen blifver, vid en lika stor
 penninge-stock, som förut; ju dyrare blifva
 både varor och arbetslöner. Då blifver för-
 tjänsten för de kvarblefne närings-iddkare och
 arbetare, i samma mon, besvärligare, och
 lifsuppehållet knappare; hvilka omständighe-
 ter nödvändigt lkynda på folkets utflyttning.
 Närings-iddkares och arbetares antal minskas,
 dels genom naturliga, dels genom politiska
 orsaker. De naturliga äro: misfvåxt, dyr
 tid, hungersnöd, allmän farsot m. m. Det
 blifver ej därvid, at hvart år, då dylika lands-
 plågor sig insinna, mortalitets listorna ökas;
 utan brist på brödfödan tvingar ock flere, at
 begifva sig til andra länder. Ibland politiska
 orsaker råknar jag öfverflödiga löntagare: ty

ej allenast dessa dragas ifrån nåringarne, och ifrån den arbetande hopen, utan ock få många därutöfver, som vålja samma väg, ofta uti et nog ovifst hopp om tilkommande befordran, hvilka alltid äro långt flere, än verkligen kunna vinna sitt påsyftade ändamål. Detta verkar dels directe på arbetarnes minskning vid nåringarne: dels indirecte, för ofvannämde orsaker ikul, på folkets utflytning. Jag vågar ej med vilshet låga, om antingen detta, eller et blodigt krig, gör en större förödelse uti nåringarne: ty det förra verkar oförmärkt, men lå mycket låkrare, och i längden ganska betydande; hvaremot det senares verkan, som lker hastigare och på kårtare tid, är endast därför mera kånbar. Det är dock naturligt, at knapt någon farligare tilfållning för nåringarne kan gifvas, ån kriget: ty at många af dem blifva likfom fatte i qvarstad; at lå många arbetare, som Soldater, dragas ur landet; at de afgångnas stålle altid måste genom andra arbetare fyllas; at många barn saknas, hvilka eljest blifvit fødde, och at fõdan blifver för de hemmavarande lå mycket knappare, som arbetande håuder åro mindre: det är lå tydeligt, at det utan annat bevis lårer kunna antagas. Men det torde ock utaf föregående vara klart, at, ånskõnt kriget föres utom Rikets grånfor, likvål många människor måste låka et fråmmande hemvist, dels för at slippa vårfningar; dels för at vinna bättre utkomst,

komst, då brödfödan hemma i landet tryter. Detta blifver aldrånst bevisligt därigenom, då man antager för gifvit, at en arbetare alltid ikaffar födan åt en eller flere personer, jämte sig; i följe hvaraf nödvändigt flera människor blifva näringslösa, då Arméen ikickes i fält. Och hvad ikola desse taga sig annat före, än antingen ligga Staten til last, eller flytta ur Riket? Vid alt det, som här sagt är, bör alltid ihogkommas, at jag talar om Sverige, det är om et Folk-och näringslöst land: ty jag vil icke påstå, at hvar och en af dessa omnämnde orsaker ikulle genast åstadkomma samma verkan, uti folk-och näringsrika länder, i anseende til folkets utflyttning: åtminstone kän det därstädes, i min tanka, aldrig lke til den myckenhet, i jämnförelse emot hela Folk nummern i Riket.

Sedan jag uppgifvit de hufvudsakeligaste orsakerna til Folkets utflyttning; så bör jag nu yttra mig 2. *Genom hvilka Författningar sådant bäst må förekommas.* Jag har varit vidlöftig vid våra Politiska och Oeconomiska sjukdomars betkrifvande; emedan, när dessa blifva rätt kände, man nästan af sig lself finner, hvilka botemedel däremot böra nyttjas: hvarföre jag ock härvid tänker vara så mycket kårtare. Det förnämsta och ostridigt hjälpande botemedel synes vara 1.) *At afskaffa bristen och dyrheten på allabanda varor, i synnerhet sådana, som fordras til människors*

lifs uppehålle, och til rå ämnen för slöde-
 tilverkningar. Det är förut påmint, och af
 andra med mera styrka bevist, at dyrheten,
 och hånnes följeslageriska, bristen, hårrörer,
 af et olikt förhållande, imellan penninge-
 stocken å den ena, samt folk- och varumäng-
 den å den andra sidan. Därföre låter detta
 onda båtst afhjälpas, genom dessa olikheters
 jämnkande emot hvarandra; så at den först-
 nämde ej må öfverstiga de senare, utan snarare
 vara något mindre. Därtill äro tvänne
 vägar: den ena, at öka folk-nummern, el-
 ler arbetarne i Staten; och den andra, at
 minka penninge-stocken. Det förra kan,
 efter dets natur, icke annat, än göra en sen-
 färdig verkan, ånskönt de kraftigaste anstal-
 ter fogades, så väl til utlåningars hitflytt-
 ning, som til folkets förökelle inom ois ljust-
 va. Jag tviflar väl icke därpå, at utlåning-
 gar skulle, genom stora upmuntringar, kun-
 na förmås, at löka sitt hemvist i Sverige;
 men många omständigheter hindra, at däråf
 på en gång, eller kårt tid, få någon betydande
 myckenhet, så at en märkelig båttring där-
 af kunde rönas, i anseende til nåringar och
 rörelser: hvarförutan det skulle falla ganfka
 svårt, om icke omöjligt, at århålla de nöd-
 vändigaste närings-idkare, nämligen landt-
 brukare, eller at anvisa dem sådana ställen,
 hvilka de fingo besitta, utan kländer. Sam-
 ma belkaffenhet är med tilväxten af landets
 infödde Barn: man vet, huru långsamt den
 går

går för sig, efter Naturens lagar, i de bäst upodlade länder. Det är lätt at finna, at många år, ja några mansåldrar, ikulle gå förbi, innan folk-nummern kunde få tilökas, at varu-mängden, som genom flere händer anskaffades, svarade emot penninge-stocken, och således dyrheten blefve botad. Och som, innan det senare iker, folkets utflyttningar ej kunna förekommas; så ikulle afgangen altid blifva så stor, at den årliga tilväxten föga kunde märkas. Ja, när man betänker, at dyrheten hos oss stigit til en omätelig högd, i jämnförelse emot de förre tiderne och emot andra Riken; så vore nästan otvifvelaktigt, at all handel och rörelse måste afstagna, och Riket aldeles utblottas af sina Inbyggare, innan dessa hjälpemedel kunde göra någon önskelig verkan. Imedlertid är det likafullt en onekelig sanning, at inga Oeconomiska anstalter äro för vårt tillstånd nödvändigare, än sådana, som befordra folkets tilväxt; ja, at alla andra författningar blifva fruktlösa, om icke denna tillika påtänkes, och med fullt alffvar verkställes. Men som vår sjukdom ej tolfsenfärdiga läkemedel; så lär ingen annan utväg vara, än at minka penninge-stocken så långt, at den svarar emot folk-och varu-mängden, i jämnförelse emot andra Riken. Hjälpemedlet är, i min tanka, ösvikeligt; allenast det nyttjas med den varsamhet, at en altför hastig förändring ej ödelägger de redan insättade näringarne. Det torde ock förtjäna un-

derfökning, om icke vissa åteliga varor, eller utifrån inkommande rå ämnen för Fabrikerne, åro med sådana afgifter belagde, hvilka väl, vid en mindre dyrhet, kunde vara måtteliga, men nu trycka naringarne. Skulle få finnas; så är nödigt, at däruti göra någon lindring, och hjälpa Stats-verket til årlättning för denna bristen, genom andra utvågar.

Därnäst lærer, både til folk-nummerns tilväxt, och til utflyttningsars förekommande, på det kraftigaste bidraga 2.) *At öppna utvågar för människor, at föda och försörja sig, det bästa de förmå och gitta, både i Städer och å landet.* Detta sker, då alla ofvannämnde hinder blifva, i görligaste måtto undanrögde. Om storleksdelningen blifver öfveralt behörigen verkställd, utan at någre hinder däremot måge i vägen läggas; om hemmanen få klyfvas i så många små delar, som åboerne och deras arftagare kunna ålâmjas; om torp och backstugor få utan inkränkning upplättas; om inhyfeshjon ikyddas för tvång och förföljelser, under lösdrivare titeln; om lagliga och tidiga giftermål upmuntras; om afvelfamheten blifver landmannens förmon, och ingen tung börda; om ikickeliga Läkare och Jordgummor blifva öfveralt i Landsorterne at tilgå; så försvinna hufvud-orsakerne til folkets utflyttning, ifrån Landsbygden: ty det är förut bevisst, at ingen öfvergifver sitt Fädernesland, utan i nödfall. Hårtill må jag

jag lägga de helfosamma förflager, som en obekant Auctor nyligen uppgifvit, uti sin *Undersökning om Landtbrukets uphjälpande genom premier*; hvilka förflager förtjäna ej allenast at låsas, utan ock at verkställas; hvarjämte det vore ömkeligt, at Sockne magaziner blefvo öfveralt inrättade, på det, då misfväxt är infalla, folket ej må nödfakas, at söka lifvets bärgning på främmande botten. Det torde hos alt förnuftigt folk anles för afgjort, at *brännevinets öfverflödiga bruk*, fördärfvar folkets feder, försvagar helsan, hindrar afvelfamheten, och, genom brödfödans minskning, hjälper til tolkets utflytning: så många ikadeliga påföljder borde väl förmå öfs, at aldeles lämna bruket, då misfbruket ej kan förekommas. Men då en så allmän dygd ej kan väntas; så lårer bäst vara, at tvinga en allmän odygd inom trångare gränfor. Därtil kan ingen låkrare utvåg gifvas, än en sådan författning, som förekommer sådens omåtteliga flöfande genom bränvinsbränningen; dyrkar denna ikadeliga drycken så, at han blifver sparlameligare nyttjad, och ikaffar Kronan anfenliga inkomster, ej genom någon tunga för idogheten, utan genom en ikålig nåpft för odygden. At en sådan anstalt är både görlig och nyttig; det är ofta nog tydeligen å daga lagt, och nöden, den bästa läromåsterinna, lårer förmodeligen tvinga öfs, at densamma vid-

taga. *Den öfverflödiga betjäningen*, förnåmligast i Ståderne, torde genom ikåliga pålagor kunna minska: Om sådant iker; så ökes arbetarnes antal i Staten, och många sådana personer blifva kvar och bofaste i landet, hvilka eljest äro, liksom flyttfoglar, ostadiga och alltid hogade, at byta hemvist. *Ordning* är så nödvändig uti *nåringar*, som friheten: ty at upmuntra en nåring så högt, at en annan måste sakna de nödigaste gärningsmän; det är, at förstöra dem både två efterhand; hvarest de arbetare, som blifva lyslelöse, flytta ur landet. At lämna löst folk, som äro inga borgare, samma frihet, at göra och sälja flögde-varor, som dem, hvilka betala borgerliga onera; det är orättvisa emot de senare, och et säkert medel, at ödelägga nåringar. At öka näringsidkarnes antal, utan affigt på deras ikickelighet, eller på deras utkomst och tilverkningsarnes aflättning; det är, at göra tjänare til husbönder, och desse til tjänare; at öppna vägen för klåperi och odugliga varor; och det, som ikadeligast är, kōra så många människor ur landet, som, efter nåringarnes naturliga förfall, lida brist på nödtorftigt lits uppehålle. Jag anförer dessa exempel, endast för at visa, huru nödvändigt det är, at åfven så mycket hindra oreda uti nåringar, som at öppna vägen til deras idkande, utan hinder: ty det är naturligt, at åfven så mycket det senare hjälper til Folk-

num-

nummerns ökaude; äfven få mycket måste det förra blifva en verkaude orsak til den sammas aftagande. Därnäst skulle jämväl mycket bidrağa til folkets qvarhållande i Riket, om communicationen blefve wigare imellan landsorterne, så ock imellan Städerne och Landsbygden. Det är en afgjord och förut bevißt tanning, at aflåtningen är alla nåringars lif: ju mera den förre lättas; ju mera måste de senare tiltaga. Til folks och Rikens välmåga fordras nödvändigt, at alla inbyggare hafva gemenfkap med hvarandra, genom nåringar och rörelser: därför böra de aflågnaste Provincer kunna byta och sälja fina varor til hvarandra; och därtil fordras, at öfverförflen eller transporten, ifrån det ena stället til det andra, är så wig, at varans pris ej för mycket stegras genom frakt och forlöner. För den orsaken skul kunna tunga, grofva och litet kostfama varor, ej föras långa vägar til lands; och aldraminft uti de Riken, som hafva oländig mark, eller många bärg och backar. Segelleder och beqvåma farvatten äro tjänligast til varors transporterande. Den Allvise Skaparen har rikeligen försedt Sverige med sjöar och strömar: men de senare behöfva en närmare förening med de förre, dels genom renlande, dels genom canalers gråfvande. Det är onekeligt, at, när Trollhätte Slufsverk en gång kommer i fullkomligt stånd, både in- och utrikes han-

handels-rörelsen ikal därigenom märkeligen lättas; men dylika anstalter synas ännu vara nödigare i Finland, där flit och idoghet på många ställen ligger i dvala, för ingen annan orsak ikul, än emedan landtmannen är så godt som aldeles stängd ifrån Städerna, och, för transportens ovighet ikul, omöjeligen kan få aflåtning på sina varor. Om de därstädes påbegynte strömningsningar och vattuledningar blifva med fullt altvar fortsatte, hvartil förmodeligen krigsfolket kan under fredstiden göra et märkeligt gagn; så kan Finland allena förle Rikets öfriga Provincer med en sådan myckenhet åteliga varor, at utländska införslen föga kan behöfvas. Och huru många människor ikola då icke kunna förmås, at blifva kvar i Riket, hvilka nu flytta öfver gränlen, til at vinna lifs uppehållet? Den dageliga förfarenheten vittnar, at i lynchhet mycket Svenkt folk begifver sig i främmande tjänst, som *Båtsmän och Sjöfarande*; hvaremot det faller här i Riket ganska svårt, at få tillräckeligt Ijöfolk, både på örlogs- och handels-fartyg. Orsaken kan ej vara någon annan, än at de njuta större förmoner och friheter i andra länder; det är ofta en nog ringa omständighet, som föranlåter sådana människor, at byta hemvist. Ingen kan därom vara, eller blifva bättre underrättad, än våra handlande; det vore därför önkligt, at dessa

noga underlökte och å vederbörlig ort up-
gäfvö alla ortaker, som kunna vara vållan-
de til dessa skadeliga och ganika talrika ut-
flyttningar; ty de äro så betydande, at de
kräftigaste botemedel tynas däremot böra,
ju förr dels håldre, vidtagas. *Et jämnt*
Spannemåls pris kan äfvenväl råknas ibland
de medel, som befordra inbyggarnes väl-
het; så at de ej längta efter et frammande
hemvist. Jag nämner spannemålen allena,
dels emedan brödet är människornas för-
nämsta och omisteligaste föda; dels ock för
den orsaken ikul, at alla öfriga victualie-
perfedlars pris gemenligen rättar sig därefter.
Då jag säger et jämnt Spannemåls-
pris; så är ingalunda meningen, som ikul-
le et visst pris kunna en gång för alla fast-
ställas, hvilket voré i alla tider och om-
ständigheter oryggeligt; utan jag förstår et
sådant pris, som aldrig omåtteligen hvar-
ken stiger eller faller; et sådant, som hål-
ler medelvågen imellan dyrhet och vanpris.
Ty emedan Spannemålen, som sagt är, sät-
ter pris på alla andra mat- och nödtorfts-
varor; så måste verkan däraf nödvändigt
sträcka sig til alla nåringar. Så väl dyrhe-
ten, som vanpriset, skada både landmannen
och Stadsboen: den förra vinner intet vid
et dyrt spannemåls-pris; ty han måste be-
tala alla andra varor, dem han behöfver,
i lika proportion, och bestå större löner åt
sina legohjon. På lika lätt, när borgarens
för-

förtäring blifver dyrare; så måste han gifva större arbetslöner för alla tilverkningar, samt stegra både in- och utrikes varor. Vanpriset däremot förtrycker idogheten hos landmannen, i brist af upmuntran; och i Städerne blifva arbetare och gåningsmän, vid slögder och handel, tråkka och lättjefulla: ja, i allmänhet kan ingen handelsrörelse drifvas efter förnuftiga uträkningar, så länge priset på nödtorfts-varor gör af för hastiga språng. Naringarne måste, vid et så ojämnt pris, vantrifvas, och folket med naringarne; hvaraf åter intet annat kan följa, än mangas utflyttning til främmande länder. Men om brånvinsbränningen får sina ikåliga Ikrankor; om sockne-magaziner blifva öfveralt inrättade; och om aflåttningen lättas genom en vigare och mindre kostsam förtel: så måste däraf följa et någorlunda jämnligt pris på spannemålen och andra landtmanna-varor. Jag lägger därtill: om en fri handel öppnes för Spannemålen, både in- och utrikes, både til in- och utförtel; så blifver den samma hos ois, som annorstädes, en rätt handels-vara, och lärer då hvarken stiga för högt, eller falla för lågt i priset. Då torde icke eller, som ofta blifvit påstått, några allmänna förrådshus, eller krono-magaziner behöfvas; hvilka ock inarare skulle blifva ikadeliga för en fri handel. För öfrigt återoppar jag mig härvid *Herbert sur la Police des Grains*, där

där detta ämnet finnes ganska väl och mo-
git afhandlat. Här vore mycket at tilläg-
ga; men jag finner, at denna afhandling
redan blifvit större, än hon bordt,
eller jag sjelf förmodat.

*Dulcis amor Patriæ; sed vincit, dul-
cior illo,
Propria nostra salus.*

www.books2ebooks.eu